

ČASOPIS ZA KULTURU HRVATSKOGA KNJIŽEVNOG JEZIKA
IZDAJE HRVATSKO FILOLOŠKO DRUŠTVO
GOD. 31, BR. 3, 65–96, ZAGREB, VELJAČA 1984.

LEKSIČKOSTATISTIČKA ANALIZA NASLOVNE STRANICE TJEDNIKA „DANAS”

Marko Samardžija

1. Iako prvim pokušajima vezana za kraj prošlog i početak ovog stoljeća, primjena statističke metode u proučavanju jezičnih činjenica udomačila se u jezikoslovlju tek oko polovice ovoga stoljeća.¹ Na ruku su joj išle bar dvije činjenice: 1. plodovi koje je dala njezina primjena u nekim drugim znanstvenim disciplinama (psihologiji, gospodarskim znanostima, meteorologiji) i 2. spoznaja da već „svako naučno opisivanje jezičkih pojava, svi zaključci koji se donose, doista svaki pokušaj opisivanja stanja jezika pretpostavlja neki, ma koliko jednostavan, oblik statističke obrade prikupljenih podataka”.²

Kao što uočava Guiraud, primjena statističkih metoda može biti osobito plodonosna mnogom od lingvističkih pristupa jeziku (proučavanju stila pisca ili djela, u eksperimentalnom i funkcionalnom jezikoslovlju).³ Uspješno primjenjivana u istraživanju učestalosti jezičnih elemenata (fonema, slogova, riječi), s popisima njihove učestalosti, primjena je statistike u jezikoslovlju za izravan posljedak imala nastanak tzv. frekvencijskih (čestotnih) rječnika ili čestotnika.⁴ Očekivalo se da će znatan poticaj kvantitativnoj lingvi-

¹ Milka Ivić: *Pravci u lingvistici*, Ljubljana, ³1975, str. 208. Opširnija bibliografija radova s područja kvantitativne (statističke) lingvistike na str. 211–213.

² Bertil Malmberg: *Moderna lingvistika*, Beograd, 1979, str. 212. Ovaj veoma dobar i poznat pristup suvremenim jezikoslovnim teorijama sadrži i instruktivno poglavlje „Statistički i matematički metodi u lingvistici”, str. 212–231.

³ Pierre Guiraud: *Problèmes et méthodes de la statistique linguistique*, Paris, 1960. Nav. prema ruskom prijevodu u hrestomatiji *Obščee jazykoznanie*, Minsk, 1976, str. 56–63.

⁴ Najstarije takvo djelo sastavio je F. W. Kaeding još potkraj prošlog stoljeća („Häufigkeitswörterbuch der deutschen Sprache”).

stici dati svojedobno često raspravljana i s oduševljenjem dočekana primjena stroja u jezikoslovlju, ali je prvotni žar kojim je dočekana u međudobi dobrano splasnuo.⁵

2. Hrvatski jezik nema čestotnika. Hrvatski je čestotnik na podugu popisu priručnika što su nam prijeko potrebni. Nema ni pojedinačnih raščlambi poput one općepoznate Markovljeve statističke strukture Puškinova „Evgenija Onjegina”. Konkordancije pojedinih književnih djela ili cijelih opusa nastale proteklih godina⁶ dokazuju da s tehničke strane postoje uvjeti za izradbu hrvatskog čestotnika koji bi, rađen na reprezentativnu korpusu, bio pouzdanim pokazateljem suvremenog hrvatskog standardnojezičnog stanja.

3. U ovom sam članku proučio sasvim malen i lako obradiv korpus: naslove s prve stranice tjednika „Danas”, odnosno njegova prvog godišta (1982, br. 1–45).⁷ U razmatranje nisu uzeti nadnaslovi, podnaslovi i potpisi pod naslovnim ilustracijama.⁸

4. Da bi novine što bolje i potpunije ostvarivale svoj cilj (pružanje informacija), upravo su naslovi osobito važni. Oni moraju biti tako sročeni da privuku potencijalnog čitatelja, da ga ponukaju na čitanje. Naslovi, zapravo, moraju novinama priskrbiti konzumenta. Zbog toga uredništva nastoje oko izgradnje i njegovanja takve strategije⁹ naslovâ koja će novinama osigurati što veći broj individualno prepoznatljivih značajki. Zato su naslovi jednom od ključnih temeljnica profila novina.

5. Pri tom posebni zahtjevi stoje pred uredništvima informativno-političkih tjednika¹⁰ u kojih se bar jedan od „udarnih” naslova mora podudarati s naslovnom ilustracijom.

⁵ V. zbornik *Strano prevođenje i statistika u jeziku*, Ur. B. László i S. Petrović, „Naše teme”, god. III (1959), br. 6, str. 103–298.

⁶ Vrijedi bar spomenuti konkordancije Krležina „Povratka Filipa Latinovicza”, Gundulićeva „Osmana”, te „Razvoda istarskog”.

⁷ U ovom sam radu imao i jedan koristan predložak rađen na sličnu korpusu, V. GRUDIS: *Karakteristike frekventijskog rečnika naslova dnevnog lista „Dnevnik”*, „Jezik u društvenoj sredini”, ur. R. Bugarski, V. Ivir i M. Mikeš, Novi Sad, 1976, str. 51–55.

⁸ Iako se naslovnica „Danasa” gotovo od samog početka odlikuje relativno malom količinom teksta, ipak su u prvom godištu, osim naslovâ, bila dva nadnaslova („Mitja Ribičić govori za ‘Danas’”, 6, „Komandant NATO-a ekskluzivno za ‘Danas’”, 38), jedan podnaslov („Za neke od najvažnijih funkcija već su poznati kandidati”, 4) i dva potpisa pod naslovnim ilustracijama („Zapljenjeni propagandni materijal (iz arhive SUP-a Kosovo)”, 2 i „Prvi put u svijetu: Hieronymus Bosch – iz Mimarine zbirke”, 5).

U korpus nije uvršten ni prilog „ekskluzivno” koji se na naslovnici pojavljuje u svemu tri puta (u br. 7, 8 i 9).

I jedna napomena što ne stoji u izravnoj vezi s omeđenjem korpusa: naziv tjednika „Danas” smatram imenicom jer je to sasvim u skladu s ponašanjem nesklonjivih vrsta riječi kad postanu imenom i normalnih mogućnosti djelomičnog ili potpunog prelaska riječi iz jedne vrste u drugu u hrvatskom književnom jeziku. To, uostalom, s pravom kao argument navodi i samo uredništvo u odgovoru na jedno ovom suprotno shvaćanje (v. „Danas”, br. 5, str. 44–45).

⁹ Taj se termin upotrebljava ovdje u značenju koje mu daje Rolf Grimminger („Kaum aufklärer Konsum. Strategie der *Spiegel* in der gegenwärtigen Massenkommunikation”, u knjizi „Sprache und Gesellschaft”, ur. A. Rucktäschel, München, 1972, UTB 131). Za nj je strategija „regulirana ovisnost između struktura i djelatnih namjera, imanentnih svojstava i komunikativnih funkcija teksta” (str. 15).

¹⁰ Iako sintagma „informativno-politički tjednik” zbog svoje „razgranatosti” nije najsretnije rješenje, ipak je bolje od engleske hrvatskome samo grafijski prilagodene riječi „njuzmagazin” (news-magazine). Sama riječ tjednik više nije značenjski sasvim precizna jer joj je novinarska praksa uopćila značenje („novine koje izlaze jednom tjedno”), pa osim informativno-političkih imamo i druge vrste „specijaliziranih” tjednika (u „Vjesnikovoj” ih je kući nekoliko: „Studio”, „Vikend”, „SN Revija”).

Uredništvo „Danasu” vrlo je brzo, nakon početnih traganja, uspjelo ostvariti prepoznatljivu naslovnu ilustraciju koja se u pravilu dobro podudara s jednom od tema broja. U „Danasu” gotovo u pravilu to su unutrašnjopolitičke teme.

Osim naslova „vezanog” uz naslovnu ilustraciju ni ostalih ne smije biti previše, jer bi to bitno umanjivalo mogućnost da se ponuda broja izložena na naslovnoj stranici obuhvati „jednim pogledom”. Previše slova na naslovnoj stranici prisiljavalo bi na čitanje prije čitanja i tako izravno odbijalo umjesto da privlači. U 45 brojeva prvog godišta „Danasu” na naslovnoj se stranici pojavilo ukupno 116 naslova, što je u prosjeku 2,58 po broju. Bilo je, naravno, brojeva koji su bitno iznad ovoga prosjeka (najviše naslova bilo je u brojevima 2 i 12 – po šest). Jedan je broj (11) bio bez ijednog naslova, tri s po jednim („Naši milijarderi mirno spavaju” br. 21, „Veliki odlazak u nemirno doba” – 39 i „Kako osjećamo zajedništvo” – 41), a čak 24 broja (oko 53%) imalo je dva naslova na prvoj stranici!

6. Preglednost i privlačnost naslovâ s naslovnice ne ovisi samo od njihova broja. Uz tematiku, sastavni, i važan, dio tog nastojanja je i njihova kraćina, sažetost, maksimalno reduciranje jezičnih (leksičkih) elemenata gotovo na minimum. Ali ne na štetu obavijesnosti. Upravo suprotno. Leksički reducirana postava svojom sintaktičkom ne cjelovitosti eksplicitno (rečeno) suprotstavlja implicitnom (nerečenom, ali mogućem) i time povećava konotativni naboj poruke koji omogućuje i potiče individualno vrlo različita očekivanja. Naslovi u tjedniku „Danas” to prilično jasno potvrđuju.

red. broj	broj riječi	n a s l o v i	
		broj	%
1.	tri	38	32,76
2.	četiri	40	34,48
3.	pet	24	20,69
4.	šest	7	6,03
5.	sedam	3	2,59
6.	osam	3	2,59
7.	deset	1	0,86
u k u p n o :		116	100,00

Iz navedenog izlazi da je od promotrena broja naslova 78 (ili 67,24%) imalo samo tri, odnosno četiri riječi. Dodamo li ovom broju i naslove s pet riječi, dolazimo do podatka da je od 116 čak 102 naslova (87,93%) imalo najviše pet riječi! Ovaj je postotak uvjetovao i relativno malen prosječan broj riječi (4,21). Donja granica pritom su tri riječi jer taj broj očito omogućuje takve naslovne postavbe koje će biti i sintaktički ekonomične i obavijesno ne preširoke.

7. Kombinacijom triju leksičkih elemenata nastaje nekoliko sintaktičkih obrazaca koji, s jedne strane, nisu jednako česti i koji su, s druge strane, samo u razgranatijem obliku, primjenjivani i u kombinacijama više leksičkih elemenata.

Primjetno najčešće su nominalne naslovne konstrukcije izjavnog tipa poput onih u kojima je inicijalna imenica atribuirana posvojnomo pridjevsko-imeničkom sintagmom

u genitivu (GS) s kojom zajedno čini subjekt. Pridjev je u toj sintagmi kvalitativan ili posesivan koji je opet izveden iz zemljopisnog ili, rjeđe, iz vlastitog imena. Struktura bi se tog tipa naslova mogla ovako prikazati: I+GS (pridjev + imenica).

Renesansa zagrebačkog sporta (10), *Obećanja nove vlade* (17), *Stresovi hrvatske privrede* (17), *Harač slavonskih uglednika* (20), *Ljetovanje zatvorenog tipa* (25), *Istina zatvorenih lista* (27), *Sezona prozvanih novina* (31), *Epilog Končarevih zabluda* (32).

Nominalne su i subjektne naslovne sintagme u kojima je imenica predmetnutom dvostrukom atribucijom semantički sužena, precizirana.

Nova Titova biografija (1), *Naša zračna konjica* (4), *Izblijedjeli crveni karamfili* (15), *Nove nacionalističke maske* (44).

Pojavljuje se i nominalna sintagma imenice i prijedložno-padežne veze (I + pP).

Štednja u mraku (5), *Švercom protiv nestašica* (16), *Obračun u podzemlju* (17).

Upitnost tročlanih naslova jednako je učestala kao i veza I+GS, iako je sâm upitnik rijedak na naslovnici „Danasa”. Uobičajena je struktura ovog tipa naslova: upitna riječ-glagol-imenica, odnosno: upitna riječ-imenica-glagol.

Zašto borci protestiraju? (2), *Kamo puži DINA* (2), *Što misle Slovenci* (27), *Kako spasiti proizvodnju* (30), *Čije su novine* (38), *Kako osjećamo zajedništvo* (41).

Nominalni tip upitnosti u naslovima također je prisutan, iako manje od prethodnog.

Kakav vrh Jugoslavije (4), i *Kako nakon aplauza* (20).

Zanimljivo je da je „punih” rečenica među tročlanim naslovima bilo uistinu malo: dvije. Obje su izjavne.

Nemar podmeće eksplozije (23) i *Ekonomisti proriču '83* (40).

A besubjektivnih rečenica npr. uopće nije bilo.

Napomenuvši da je distribucija sintaktičkih obrazaca u naslovima s više riječi (četiri, pet) umnogome nalik na distribuciju naslova s tri riječi, temeljitije sam (ne spominjući nekolicke inačice pobrojanih tipova) raščlanio samo ovu, jer to, uvjeren sam, dostaje da bi se uvidjeli razlozi ustanovljenim brojčanim odnosima među vrstama riječi o kojima ću domalo nešto više (u t. 9).

8. Prethodno nešto napomena o dugim naslovima. Kao što se iz navedene tablice može razaznati, naslova s više od pet riječi bilo je u prvom godištu „Danasa” ukupno 14 (ili 12,07%). Polovica je tih naslova dvodijelna, s dvotočkom između dijelova, jer su u njima ispunjeni pravopisom predviđeni uvjeti za to. (U dva se slučaja navode tuđe

riječi. U ostalima posrijedi su dva dijela rečeničnog perioda a „sadržaj narednog istječe iz prethodnog dijela”.¹¹)

Mimara: Ni Hrvatima, ni Jugoslavenima, već cijelom svijetu (5), Dr Fuad Muhić: Prijeti li Bosni islamizacija (24), Vrijeme kongresa: Devet pogleda na Jugoslaviju (8), Pogled u tuđi ekran: Milijuni za inozemne programe (12), Falklandski hazard: Ulog su krv i suze (14), „Danas” u Bejrutu: Od zatvora do Sharona (28), Privreda: Što je ostalo od samoupravljanja (28).

Od preostalih sedam jedan je izjava („Želimo uvjeriti SSSR da mislimo ozbiljno” – 36), tri su upitna („Ima li SK vremena za mlade?” – 9, „Prijete li nam i teža vremena” – 31, „Što je Milka Planinc rekla Amerikancima” – 36) i tri izjavna („Gastarbajteri prekobrojni s obje strane granice” – 35, „Gorke istine o hrvatskim dugovima” – 33 i „Ljudi koji su govorili o stvarima o kojima se govori” – 10). Zadnjem (s deset riječi) pripada i epitet najdužeg.

9. Pretežitost nominalnih sintagmi u naslovima odrazila se izravno na učestalost pojedinih vrsta riječi što pokazuje ova tablica:

vrsta riječi	učestalost	
	broj	%
imenice	235	47,86
pridjevi	76	15,48
zamjenice	25	5,09
brojevi	11	2,24
glagoli	54	11,00
prilozi	21	4,28
prijedlozi	50	10,18
veznici	11	2,24
čestice	8	1,63
uzvici	0	0
ukupno:	491	100,00

Stupanj učestalosti pojedinih vrsta riječi u skladu je, dakle, s onim što je rečeno o sintaktičkoj tipologiji naslova, među kojima osjetno pretežu bezglagolske, nomi-

¹¹ *Pravopis hrvatskosrpskoga književnog jezika s pravopisnim rječnikom*, Zagreb–Novi Sad, 1960, § 123b i c.

nalne (pridjevsko-imeničke, odnosno pridježno-pridjevsko-imeničke) sintagme. Visoka je učestalost imenica (gotovo 50% svih riječi što se pojavljuju u naslovima) uzrokovala povećanje učestalosti pridjeva i prijedloga, vrsta riječi koje se na sintaktičkoj osi vežu upravo uz imenice kao njihovi semantički determinatori. Stoga na ove tri vrste riječi otpada 73,42% svih riječi u naslovima!

Obrnuto od pridjeva i priloga, velika učestalost imenica u ovakvim postavama smanjuje učestalost zamjenica. Težnja za sažetosti i eksplicitnošću ne ostavlja prostora zamjenicama kao u diskurzu, u kojem je upućivanje na netom rečeno, a poznato jedna od ključnih situacija u kojima se rabe zamjenice.

Relativno mala pojavnost glagola (svega 11% promotrena leksičkog korpusa) zapravo je na razini pojavnosti u sličnim postavama. Očito je, naime, da za pojavljivanje glagola u naslovima ne vrijedi što vrijedi za njihovo pojavljivanje u rečenicama,¹² jer naslovi se ravnaju po drugačijim načelima. Ispuštanje glagola u naslovima 1. ne uzrokuje bitno smanjenje obavijesnosti (jer je glagol u većini naslova ipak pretkazljiv) i 2. bezglagolska konstrukcija naslovâ potencira već spomenutu konotaciju koja, iako prilično široka i „teže određiva vrijednost” jezičnog znaka, ipak u stanovitom smislu jezični znak čini „mitskim”, nadindividualnim.¹³

Kako su prilozi glagolima ono što su pridjevi imenicama, dijele i njihovu sudbinu. Učestalost je njihova tijesno povezana jer opseg prve izravno ovisi od opsega druge.

Veznici svoju učestalost u ovakvim sintaktički jednostavnim postavama pretežitijim dijelom duguju dvjema sintaktičkim funkcijama veznika *i* (povezivanje riječi i intenzificiranje), pa od ukupno 11 pojavljivanja veznikâ na *i* otpada pet (ili 45,4%).

Od čestica pojavljuje se samo upitna čestica *li*.

Potpuna odsutnost uzvika ne iznenađuje. Naslovi su postave oslobođene afekata i emocija, upravo ih se klone, i time onemogućuju pojavu uzvika.

10. Zanimljivih podataka pružaju popisi najučestalijih riječi. Promotrit ću ih u tri grupe: 1. punoznačne (leksičke), 2. pomoćne (gramatičke) i 3. vlastita (osobna ili zemljopisna) imena i pridjeve iz njih izvedene.

a. Naslovi nisu kontinuirani tekstovi u kojima se sustavno izlaže neki problem, već su tematski vrlo raznoliki, diskontinuirani. To uzrokuje relativno malen broj ponavljanja istih riječi.

Od imenica najčešće se pojavljuju *dug* i *vrijeme* (po četiri puta), prva redovito u množinskom obliku:

Kako živjeti s dugovima (5), *Gorke istine o hrvatskim dugovima* (23), *Što je važnije od dugova* (33) i *Perišin: Kako odgoditi dugove* (41); *Savez komunista i teška vremena* (6), *Vrijeme kongresa: Devet pogleda na Jugoslaviju* (8), *Ima li SK vremena za mlade?* (9), *Prijete li nam i teža vremena* (31).

¹² *Priručna gramatika hrvatskoga književnog jezika*, Zagreb, 1979, str. 316, § 937.

¹³ Vojmir Vinja: *Kako čitati Valéryja?* Etimološka konotacija u poetskom jeziku Paula Valéryja, „Književna smotra”, god. II (1970), br. 3, str. 61.

Kako se imenica vrijeme pojavljuje u različitim značenjima, mislim da je moguće ustvrditi da je imenica dug (upravo njezin množinski oblik dugovi) najčešća opća imenica u naslovima u 1. godištu „Danasa“.

Desetak se imenica pojavljuje po dva puta (budućnost, klasa, komisija, kongres, lista, magla, nestašica, ostavka, reforma). Osim riječi nestašica (iz gospodarskog), sve su iz društveno-političkog tematskog kruga.

Od kratica najčešće se (tri puta) pojavljuje kratica *SK* (u br. 6, 9 i 35). Kratica *SIV* pojavlja se dva puta (u br. 3 i 37). Od glagola najučestaliji je glagol *prijetiti*. Pojavljuje se četiri puta:

Zar svinjama prijeti glad (3), *Prijeti li nam centralizam* (4), *Dr Fuad Muhić: Prijeti li Bosni islamizacija* (24) i *Prijete li nam i teža vremena* (31).

Po dva puta pojavljuju se glagoli *živjeti* (br. 3 i 5) i *govoriti* (dvaput u desetom broju). Svi ostali pojavljuju se po jedanput. (Nisu naravno uračunati pomoćni glagoli u složenim glagolskim oblicima.)

Od pridjeva najčešće se pojavljuje *nov* – sedam puta (nova Titova biografija – 1, novi Vijetnam – 2, nova rukovodstva – 12, novi sporovi, novi Jugoslaveni – 14, nova vlada – 17, nove nacionalističke maske – 44). Tri put pojavljuje se pridjev *težak* (teška vremena – 6, teža vremena – 31 i teška zima – 34). Po dvaput pojavljuju se pridjevi *zatvoren* (27, 33) i *privatan* (26, 29).

Od zamjenica pet se puta pojavljuje *tko* (20%) i četiri puta *što* (16,2%). Zamjenica *mi* pojavljuje se također pet puta (20%), i to čak triput kao dativ prisnosti. Na ove tri zamjenice otpada 56,2% ukupnog pojavljivanja zamjenica.

b. Među gramatičkim je riječima nekoliko većih pojedinačnih pojavljivanja. Uz već spomenuti veznik *i* koji se pojavljuje pet puta, među priložima najčešći je *kako* koji se pojavljuje 9 puta (42,85% ukupnog pojavljivanja priloga). Tri puta pojavljuje se *zašto*, jedanput manje *kamo*.

Od prijedloga *u* se pojavljuje jedanaest puta (22%) i to je riječ koja se najčešće pojavljivala na naslovnoj stranici! *Na* i *za* pojavljuju se sedam puta, *s* i *od* četiri. Više od jedanput pojavljuju se *o* (tri), *do*, *iz* i *oko* (dva puta).

c. Vlastitih se imena pojavilo na naslovnici 1. godišta ukupno trideset. Osobnih je od toga dvadeset i dva, osam zemljopisnih. Među osobnima čak je osamnaest domaćih, tri su strana. Taj je odnos još jedna potvrda naglašene orijentacije uredništva „Danasa“ da unutrašnje bira za udarne teme.

Najčešće na naslovnici spominjalo se Titovo ime: triput u tom obliku (dvaput kao posesiv, jednom kao imenica) i jednom u obliku Josip Broz:

Nova Titova biografija (1), *Titov dokument opovrgava manipulacije historijom* (9), *Stoljeće Josipa Broza* (14) i *Krležin oproštaj s Titom* (34).

Triput pojavilo se ime Stipe Šuvara:

Odgovor Stipe Šuvara (6), *Šuvar: ministar ili profesor* (8) i *Šuvarova profesura: Komisija na komisiju* (12).

Po dva puta pojavljuju se Krleža, Mimara, Dedijer i Blažević. Ostali po jedanput. Sva trojica stranaca s naslovnice političari su: Berlinguer (20), Begin (18) i Sharon (28).

Od zemljopisnih se imena najčešće pojavljivalo Kosovo (četiri puta), potom Jugoslavija (tri) i Bejрут (dva puta). Po dva puta pojavljuju se Hrvati (5, 29) i Jugoslaveni (5, 14). Od posvojnih pridjeva izvedenih iz zemljopisnih imena po dva se puta pojavljuju hrvatski (17, 23) i zagrebački (10, 19).

Broj vlastitih imena u ukupnom leksičkom fondu „Danasove” naslovnice sudjeluje s 11,61%, što je 1,27 po broju, odnosno po jedno na svaka dva naslova. Kako se gdješto i po dva, pa i tri, imena pojavljuju u istom naslovu („Šubašić nudi Grola” – 1, „Mimara: Ni Hrvatima, ni Jugoslavenima, već cijelom svijetu” – 5 i dr.), taj je prosjek zapravo i manji. To je prilično čvrst temelj tvrdnji da uredništvo „Danasa” za udarne teme na naslovnici izdvaja znatno više događaja negoli osobnosti (imenâ).

11. Podaci o distribuciji pojedinih vrsta riječi po mjestima u naslovu (prvo, srednje ili zadnje) korisni su jer govore o jednoj bitnoj značajki stilski obilježena poretka riječi u hrvatskome sažetju u „pravilu” „što se koja riječ govorniku čini znatnija, to odlučnije teži prema početku rečenice”.¹⁴ Tako od ukupnog broja priloga čak 57,14% pojavljuje se na prvom mjestu, 38,16% svih pridjeva i 36% svih zamjenica. Iako u apsolutnom iznosu najbrojnije, imenice su tek na četvrtom mjestu jer se tek 23,4% imenica pojavljuje na prvom mjestu u naslovu.

Još su zanimljiviji podaci za srednje mjesto na kojem se pojavljuje čak 66,67% svih glagola, 64% zamjenica, brojeva 63,64%, pridjeva 57,89%. Tek 39,9% imenica pojavljuje se u sredini naslovâ. Istina, na ovom mjestu u naslovu pojavljuje se 100% čestica, ali je taj podatak posljedak njihovih prozodijsko-sintaktičkih značajki. Slično je s veznici, dok je s prijedlozima nešto drugačije. Imenica je na zadnjem mjestu 41,7%, što je zapravo čak 84,49% svih zadnjih mjesta u naslovima!

Evo tih podataka u cjelini:

vrsta riječi	p o j a v l j i v a n j e u n a s l o v i m a						
	ukupno	na 1. mj.	%	u sredini	%	na kraju	%
imenice	235	55	23,4	82	39,9	98	41,7
pridjevi	76	29	38,16	44	57,89	3	3,95
zamjenice	25	9	36,00	16	64,00	0	0,00
brojevi	11	2	18,18	7	63,64	2	18,18
glagoli	54	8	14,81	36	66,67	10	18,52
prilozi	21	12	57,14	6	28,57	3	14,29
prijedlozi	50	1	2,00	49	98,00	0	0,00
veznici	11	0	0,00	11	100,00	0	0,00
čestice	8	0	0,00	8	100,00	0	0,00
uzvici	0	0	0,00	0	0,00	0	0,00
ukupno:	491	116	—	259	—	116	—

¹⁴ Ljudevit Jonke: *Književni jezik u teoriji i praksi*, Zagreb, ²1965, str. 166.

12. Uz obilje zanimljivosti, ova leksičkostatistička raščlamba naslovâ prvog „Danasova” godišta pokazala je, uvjeren sam, i neke zakonitosti strukturiranja naslovâ, te posebne vrste jezičnih postava koje se, zbog cilja kojem teže (i koji, ako su uspjele, dosežu) odlikuju nizom osebnosti jezičnog (leksičkog), stilističkog i značenjskog tipa, osebnosti koje sva novinska uredništva podjednako brižno razvijaju i njeguju.

Podatke dobivene ovom raščlambom prvog godišta bit će, nedvojbeno, zanimljivo usporediti s podacima drugog i idućih godišta. Vjerojatno će se tada doći do dodatnih pokazatelja na osnovi kojih će biti moguće eksplicitnije formulirati neke zaključke koje ovdje promotreni materijal daje tek naslutiti.

Sažetak

Marko Samardžija, Filozofski fakultet, Zagreb

UDK 801.3:31:808.62, izvorni znanstveni članak, primljen za tisak 30. kolovoza 1983.

Statistical analysis of the lexicon on the front page of the magazine „Danas”

The author analyses statistically the text on the front page of the weekly magazine „Danas” from the lexical and syntactical points of view.

MJESTO I ULOGA HRVATSKOG JEZIKA U MLETAČKOM ZADRU I MLETAČKOJ DIPLOMACIJI

Ivan Pederin

Kad je Mletačka Republika 1409. napokon zavládala Dalmacijom i u njoj ostala do 1797., latinski je u Zadru i Dalmaciji, kao i drugdje u Evropi, bio jezik književnosti, znanosti i politike, a to će reći da su se na tom jeziku pisala znanstvena i književna djela, ali i zapisnici Velikog vijeća, gradski statut, bilježnički spisi, sudbene odluke i sl. Mletačka vlast, koja se oslonila na već postojeće organe municipalne vlasti u Dalmaciji, nije imala osobitih političkih, a tako ni jezičnih problema u doba koje će doći, pa se dužd obraćao knezu kao predsjedniku Vijeća na latinskom jeziku, a to je bio onaj isti jezik kojim su se i dotad pisali zapisnici Vijeća kao i *Secreta Consilii Rogatorum* (Vijeća umoljenih) u Mlecima, a njemu je na čelu bio dužd.

Pa iako je znanje latinskoga bilo vrlo prošireno, pa su latinski znali članovi Vijeća, a to će reći barem svi odrasli muški plemići, bilo bi naivno pretpostaviti da su u ondašnjim školskim prilikama svi građani Zadra i dalmatinskih gradova znali latinski. Ako je Venecija, bar od 1450., a zapravo i prije, izigravala vlast plemića zahtjevima pučana,¹ njoj nije bio dovoljan samo latinski jezik da bi Dalmacijom vladala i u njoj vršila neku politiku,

¹ Maja Novak, Autonomija dalmatinskih komuna pod Venecijom, Zadar, 1965., str. 68.